

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MEHNAT BOZORI STATISTIKASI: 2021– 2023 YILLARDAGI TAHLIL VA TAVSIYALAR

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Raqamli iqtisodiyot fakulteti,
Statistika yo‘nalishi 3-bosqich talabasi*

Sulaymonov Ne‘mat Asad o‘g‘li
nematsulaymonov@gmail.com

Ilmiy rahbar: Iqtisodiy statistika kafedrası dotsenti,

Akbarova Barno Shuxratovna
b.akbarova@tsue.uz

Anotatsiya: Ushbu maqolada 2021–2023 yillardagi O‘zbekiston mehnat bozorining asosiy ko‘rsatkichlari tahlil qilinadi. Aholining iqtisodiy faollik darajasi, bandlik darajasi, davlat va nodavlat sektorlarda bandlar soni, ishsizlik ko‘rsatkichlari va mehnat resurslari bilan bog‘liq ko‘rsatkichlar misol ma‘lumotlar yordamida o‘rganildi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, oxirgi yillarda iqtisodiy islohotlar, pandemiyadan keyingi tiklanish jarayoni va texnologik modernizatsiya mehnat bozorining strukturasiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatdi. Kelgusida yoshlar bandligini oshirish, nodavlat sektorini qo‘llab-quvvatlash va mintaqaviy farqlarni kamaytirishga alohida e‘tibor qaratilishi zarur.

Kalit so‘z: O‘zbekiston, mehnat bozori, bandlik, ishsizlik, iqtisodiy faollik, davlat sektori, nodavlat sektori, mehnat resurslari, yoshlar bandligi, iqtisodiy islohotlar, texnologik modernizatsiya, pandemiyadan keyingi tiklanish, mintaqaviy farqlar, mehnat siyosati.

Abstract: This article analyzes the main indicators of Uzbekistan's labor market for the years 2021–2023. Indicators such as the economic activity rate, employment rate, the number of employed persons in both the public and private sectors, unemployment rates, and other labor resource-related metrics were examined using sample data. The analysis reveals that in recent years, economic reforms, the post-pandemic recovery process, and technological modernization have significantly impacted the structure of the labor market. In the future, special attention should be given to increasing youth employment, supporting the private sector, and reducing regional disparities.

Keywords: Uzbekistan, labor market, employment, unemployment, economic activity, public sector, private sector, labor resources, youth employment, economic reforms, technological modernization, post-pandemic recovery, regional disparities, labor policy.

Аннотация: В данной статье проводится анализ основных показателей рынка труда Республики Узбекистан за 2021–2023 годы. Изучены такие показатели, как уровень экономической активности населения, уровень занятости, число занятых в государственном и негосударственном секторах, уровень безработицы и другие показатели, связанные с трудовыми ресурсами, на основе примерных данных. Результаты анализа показывают, что в последние годы экономические реформы, процесс восстановления после пандемии и технологическая модернизация оказали значительное влияние на структуру рынка труда. В будущем следует уделить особое внимание повышению занятости молодежи, поддержке негосударственного сектора и сокращению региональных различий.

Ключевые слова: Узбекистан, рынок труда, занятость, безработица, экономическая активность, государственный сектор, частный сектор, трудовые ресурсы, занятость молодежи, экономические реформы, технологическая модернизация, восстановление после пандемии, региональные различия, трудовая политика.

Kirish

So‘nggi uch yil ichida O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyoti COVID-19 pandemiyasidan keyingi tiklanish, iqtisodiy islohotlar va modernizatsiya jarayonlari natijasida sezilarli o‘zgarishlarga uchradi. Mehnat bozorining samaradorligini oshirish va ishsizlikni kamaytirish davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada 2021–2023 yillardagi mehnat bozorining asosiy ko‘rsatkichlari, jumladan aholining iqtisodiy faollik darajasi, bandlik darajasi, bandlar soni, ishsizlik, hamda iqtisodiy faol va nafaol aholi tahlil qilinadi.

Ma’lumotlar va Metodologiya

Tahlil quyidagi rasmiy va mustaqil manbalarga asoslanib amalga oshirildi:

Axolining iqtisodiy faollik darajasi (%): 2021 – 74,1; 2022 – 73,7; 2023 – 72,9.

Bandlarini iqtisodiyot turlari bo‘yicha (ming kishi): 2021 – 3414,7; 2022 – 3438,7; 2023 – 3344.

Bandlik darajasi (%): 2021 – 67; 2022 – 67,2; 2023 – 67,9.

Davlat sektorida bandlar (ming kishi): 2021 – 2530,1; 2022 – 2540; 2023 – 2567,4.

Iqtisodiy faol aholi (ming kishi): 2021 – 14980,7; 2022 – 15038,9; 2023 – 15038,3.

Iqtisodiy nafaol aholi (ming kishi): 2021 – 4354,2; 2022 – 4478,6; 2023 – 4701,3.

Iqtisodiyotdagi bandlar (ming kishi): 2021 – 13538,9; 2022 – 13706,2; 2023 – 14014,2.

Ishsizlar soni (ming kishi): 2021 – 1441,8; 2022 – 1332,7; 2023 – 1024,1.

Mehnatga layoqatli yoshdan kichik va katta ishlovchilar (son): 2021 – 97,3; 2022 – 124,5; 2023 – 154,2.

Mehnat resurslar soni (ming kishi): 2021 – 19334,9; 2022 – 19517,5; 2023 – 19739,6.

Mehnatga layoqatli yoshdagi aholi (ming kishi): 2021 – 19237,6; 2022 – 19393; 2023 – 19585,4.

Nodavlat sektorlarda bandlar (ming kishi): 2021 – 11008,8; 2022 – 11166,2; 2023 – 11446,8.

Ro'yxatga olingan ishsizlar (ming kishi): 2021 – 98,689; 2022 – 48,954; 2023 – 36,69

Statistik deskriptiv ko'rsatkichlar, trend va indeks tahlili, shuningdek, korrelyatsion va regressiya modellaridan foydalanilgan. Ma'lumotlar Excel fayllaridan olingan va ularning o'zaro bog'liqligi tahlil qilingan.

Tahlil Natijalari

Jadval 1. Aholining iqtisodiy faollik darajasi (%)

Yil	Faollik darajasi (%)
2021	74,1
2022	73,7
2023	72,9

Tahlil:

Aholining iqtisodiy faollik darajasi 2021-yilda 74,1% ni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda 72,9% ga pasaygan. Bu pasayish iqtisodiy sharoitlarning murakkablashishi, mehnat bozorida struktura o'zgarishlari va ba'zi sektorlar qiyinchiliklarga duch kelishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Bandlik Darajasi va Bandlar Soni

Jadval 2. Bandlik ko'rsatkichlari

Yil	Bandlik darajasi (%)	Davlat sektorida bandlar (ming kishi)	Nodavlat sektorlarda bandlar (ming kishi)	Umumiy iqtisodiyotdagi bandlar (ming kishi)
2021	67	2530,1	11008,8	13538,9

2022	67,2	2540	11166,2	13706,2
2023	67,9	2567,4	11446,8	14014,2

Tahlil:

Bandlik darajasi 2021-yilda 67,0% ni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda 67,9% ga oshgan. Davlat sektorida bandlar soni va nodavlat sektorlarda bandlar soni ham o'sish tendensiyasini ko'rsatmoqda, bu esa iqtisodiy islohotlar natijasida xususiy sektorning rivojlanishi bilan bog'liq.

Ishsizlik Ko'rsatkichlari

Jadval 3. Ishsizlar soni (ming kishi) va Ro'yxatga olingan ishsizlik

Yil	Ishsizlar soni (ming kishi)	Ro'yxatga olingan ishsizlik (ming kishi)
2021	1441,8	98,689
2022	1332,7	48,954
2023	1024,1	36,69

Tahlil:

Ishsizlar soni 2021-yilda 1441,8 ming kishidan 2023-yilda 1024,1 ming kishiga kamaygani, ro'yxatga olingan ishsizlik esa sezilarli darajada kamaygani ko'rsatilgan. Bu ishsizlik darajasining pasayishi iqtisodiy tiklanish va bandlik siyosatining samaradorligini ifodalaydi.

Iqtisodiy Faol va Nofaol Aholi

Jadval 4. Iqtisodiy faol va nofaol aholi

Yil	Iqtisodiy faol aholi (ming kishi)	Iqtisodiy nofaol aholi (ming kishi)
2021	14980,7	4354,2
2022	15038,9	4478,6

2023	15038,3	4701,3
------	---------	--------

Tahlil:

Iqtisodiy faol aholi 2021–2023 yillarida deyarli barqaror qolgan, ammo iqtisodiy nafaol aholi soni asta-sekin o‘sib borgan. Bu holat mehnat bozorida samarali resurslardan foydalanish va bandlik siyosatining yaqin kelajakdagi yo‘nalishlarini qayta ko‘rib chiqishni talab qiladi.

Mehnat Resurslari va Ishga Layoqatli Aholi

Jadval 5. Mehnat resurslari va ishga layoqatli aholi

Yil	Mehnat resurslar soni (ming kishi)	Mehnatga layoqatli yoshdagi aholi (ming kishi)	Mehnatga layoqatli yoshdan kichik va katta ishlovchilar (son)
2021	19334,9	19237,6	97,3
2022	19517,5	19393	124,5
2023	19739,6	19585,4	154,2

Tahlil:

Mehnat resurslari soni va mehnatga layoqatli yoshdagi aholi sezilarli o‘shish ko‘rsatkichlariga ega bo‘lib, ayniqsa yoshlardan kichik va katta ishlovchilar sonida o‘shish kuzatilgan. Bu yoshlar bandligining kuchayishi va ularning mehnat bozori talablariga mos kelishi uchun malaka oshirish va trening dasturlarining kengaytirilishi zarurligini ko‘rsatadi.

Axolining Iqtisodiy Faollik Darajasi

Jadval 6. Aholining iqtisodiy faollik darajasi (%)

Yil	Iqtisodiy faollik darajasi (%)
2021	74,1

2022	73,7
2023	72,9

Tahlil:

Aholining iqtisodiy faollik darajasi bir necha yil davomida pasayganligi, iqtisodiy sharoit va mehnat bozoridagi o'zgarishlarni aks ettiradi. Bu holat iqtisodiy islohotlar va bandlik siyosatida qo'shimcha choralar ko'rishni talab qiladi.

Tahlil natijalari asosida quyidagi xulosalar va tavsiyalarni bayon etish mumkin:

2021–2023 yillardagi tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, mehnat bozorida davlat va nodavlat sektoridagi bandlik ko'rsatkichlari o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda, ishsizlik darajasi esa pasaygan. Aholining iqtisodiy faollik darajasi biroz pasaygan bo'lsa-da, mehnat resurslari va ishga layoqatli yoshdagi aholi sonidagi o'sish iqtisodiyotning tiklanishiga ishora qiladi. Shu bilan birga, iqtisodiy faol va nafaol aholi soni orasidagi farq, shuningdek, sektorlar bo'yicha bandlik strukturasidagi o'zgarishlar mintaqaviy siyosat va bandlik strategiyalarini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi.

Bandlik siyosatini mustahkamlash: Davlat va nodavlat sektori bandlik ko'rsatkichlari o'sib borayotgani, lekin aholi iqtisodiy faollik darajasi pasayishi yoshlar va malakali kadrlar tayyorlash dasturlarini yanada kengaytirishni talab qiladi.

Ishsizlikni kamaytirish: Ishsizlar sonining pasayishi ijobiy ko'rsatkich bo'lsa-da, ro'yxatga olingan ishsizlikni yanada kuzatib borish va qo'shimcha chora-tadbirlarni ishlab chiqish lozim.

Iqtisodiy faol va nafaol aholi orasidagi farqni qisqartirish: Nafaol aholi sonining o'sishi iqtisodiyotda samarali resurslardan foydalanish masalalarini ko'taradi. Shu sababli, yoshlar bandligini oshirish va malaka oshirish dasturlarini kuchaytirish muhim.

Mintaqaviy va sektorlar bo'yicha bandlik strukturasini diversifikatsiyalash: Qishloq xo'jaligi, sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida bandlik strukturasini tahlil qilish va ularning o'zaro integratsiyasini kuchaytirish orqali mintaqaviy farqlarni kamaytirish

lozim. 2021–2023 yillarda O‘zbekiston mehnat bozori ijobiy tendensiyalarni ko‘rsatmoqda: bandlik ko‘rsatkichlarining o‘sishi, ishsizlik darajasining pasayishi va mehnat resurslarining o‘sishi. Biroq, aholining iqtisodiy faollik darajasi biroz pasayganligi va iqtisodiy nafaol aholi ulushining ortishi, kelgusida qo‘shimcha chora-tadbirlar talab etilishini ko‘rsatadi. Davlat siyosati yoshlar bandligini oshirish, nodavlat sektorini qo‘llab-quvvatlash va mintaqaviy farqlarni kamaytirishga yo‘naltirilgan strategik qarorlar asosida shakllantirilishi zarur. Kelgusida, mehnat bozorining yanada barqaror va samarali rivojlanishi uchun statistik tahlil usullarini rivojlantirish, ma’lumotlar bazasini mustahkamlash va integratsiyalash orqali aniq va ishonchli qarorlar qabul qilish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Statistika agentligi rasmiy sayti: stat.uz